

Δημοκρατία, πολιτική, δικαιοσύνη

Η συλλογή των άρθρων του **Σταύρου Τσακυράκη** συνοψίζει τον **μεστό λόγο** και το εύρος της θεματικής της δημόσιας παρέμβασής του

ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΚΑΡΑΖΑΡΙΝΗ

Κοινός τόπος στην αρθρογραφία τα χρόνια πριν από την κρίση ήταν η παραδοχή της σιωπής των διανοουμένων. Σε αντίθεση με την παράδοση του 20ού αιώνα, την αντίσταση κατά των ολοκληρωτισμών, την κριτική του καπιταλισμού, τη στήριξη των πολιτικών δικαιωμάτων ή της ισότητας των γυναικών, προοδευτικά ή δυτική διανοή, με κάποιες εξαιρέσεις ιδίως στον αγγλοσαξονικό χώρο, είχε αποσπασθεί από το πεδίο της μάχης των ιδεών. Η αίσθηση ήταν ότι έδινε πλέον μόνο αγώνες οπισθοφυλακής ή, ακόμη χειρότερα, μετέτρεπε τις παρεμβάσεις της σε αφορμές προσωπικής διαφήμισης. Με την έλευση της κρίσης του 2008 τα φράγματα, διανοητικά ή μη, έσπασαν, και γενιές διανοουμένων, γνήσιων ή μη, κατέκλυσαν με τον λόγο τους τη δημόσια σφαίρα. Αν και στην Ελλάδα η ουσία της κρίσης οδήγησε πολύ συχνά σε λεκτικές ακρότητες και κλίμα πόλωσης που έμοιαζε να αποκλείει τις νηφάλους φωνές, η συνολική ανταπόκριση δεν ξέφυγε από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο: οι πολιτικές, οικονομικές, κοινωνιολογικές εισηγήσεις για τα αίτια, τις συνέπειες και την προοπτική εξέδου από το βαθύ τέλμα δεν περιορίστηκαν μόνο στην αποδοχή ή στην καταγγελία των μνημονίων. Η συλλογή άρθρων, ομιλιών και κειμένων του **Σταύρου Τσακυράκη (1951-2018)** «**Δικαιοσύνη. Η ουσία της πολιτικής**» (εκδ. **Μεταίχμιο**) είναι ενδεικτική του εύρους και της ποιότητας του λόγου που άρθρωσε αυτά τα χρόνια μία από τις ομολογουμένως συνεπέστερες φωνές του δημόσιου βίου.

Στην προβληματική της εποχής

Για την πολιτεία, το ήθος και το περιεχόμενο της σκέψης του Σταύρου Τσακυράκη τα εισαγωγικά κείμενα της προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας **Κατερίνας Σακελλαροπούλου** και του ομότιμου καθηγητή Συνταγματικού Δικαίου του Πανεπιστημίου Αθηνών **Νίκου Αλιβιζάτου**, όπως και το επίμετρο του **Παναγιώτη Τσιάλα**, είναι πλήρως καταποιστικά. Γραμματέας της «ΕΚΟΝ Ρήγας Φεραίος», μέλος της συντονιστικής επιτροπής κατάληψης του Πολυτεχνείου, φοιτητής της Νομικής Σχολής, μεταπτυχιακός σπουδαστής αργότερα στη Ρώμη και στο Παρίσι, καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου που διδασκε για 28 χρόνια στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και επισκέπτης καθηγητής σε πανεπιστήμια όπως τα Χάρβαρντ και Κολούμπια, διέγραψε μια σημαντική τροχιά στον ακαδημαϊκό χώρο. Η προβληματική του συμβάδιζε με τα ερωτήματα της

εποχής, κάτι που καθίσταται ιδιαίτερα σαφές από τους τίτλους μια βασικής (επιλεκτικής) βιβλιογραφίας του: «Οι καταβολές του φιλελευθερισμού στο έργο του Hobbes και του Locke» (εκδ. Σάκκουλα), «Η ελευθερία του λόγου στις ΗΠΑ» (εκδ. Σάκκουλα), «Θρησκεία κατά τέχνης» (εκδ. Πόλις).

Δημόσιος διανοούμενος

Το στοιχείο που χαρακτηρίζει ωστόσο περισσότερο την παραπάνω προβληματική είναι η διάστασή της που εκφράστηκε από τον Σταύρο Τσακυράκη ως δημόσιο διανοούμενο. Όπως κατ'εξοχή φαίνεται και στο βιβλίο δεν πρόκειται για απλή ακαδημαϊκή στήριξη αρχών: η υπεράσπιση τους λάμβανε χώρα στον Τύπο και στο Διαδίκτυο, όπου υπήρχε και αντίλογος και αντιπαράθεση. Η κριτική του ενόχλουσε (ή έγκλιση του το 2016 από την τότε Πρόεδρο του Αρείου Πάγου **Βασιλική Θάνου** ήταν ίσως η πιο γνωστή περίπτωση), η επιμονή του σε ζητήματα παράβασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων (όπως συνέβη με την αντισυνταγματική, κατά τη γνώμη του, προσωρινή κράτηση των ηγούμενων **Εφραίμ, Αγγελικής Σωτηροπούλου, Αρετής Τσοχατζοπούλου**) το ίδιο. «Η κ. Ζωή Κωνσταντοπούλου [...] είναι ακατάλληλη για να διευθύνει όχι τις εργασίες του νομοθετικού οργάνου, αλλά οποιουδήποτε συλλογικού σώματος, ακόμη και μιας συνέλευσης ιδιοκτητών πολυκατοικίας» έγραφε στην «Καθημερινή» στις 23 Ιουλίου 2015, σημειώνοντας ότι η τότε πρόεδρος της Βουλής ασκούσε «προσωπική πολιτική, αντίθετη με αυτήν της κυβέρνησης». Το ζήτημα για τον Σταύρο Τσακυράκη δεν ήταν ποτέ τα πρόσωπα αυτά καθαυτά, αλλά η αντανάκλαση της πρακτικής τους στους θεσμούς ή η προσωποποίηση θεσμικών προβλημάτων.

Εξ ου και θα βρει κανείς στα κείμενα της συλλογής τακτικές νύξεις για τα ζητήματα της δικαιοσύνης, της γενικευμένης ανομίας, των αντιδημοκρατικών θεωρήσεων. Ηδη από το 2010 επισήμαινε στο «Βήμα» ότι η καθυστέρηση στην απονομή δικαιοσύνης («σήμερα μια διοικητική διαφορά χρειάζεται πάνω από 17 χρόνια για να εκδικασθεί από όλους τους βαθμούς») ισοδυναμούσε με «αρνησιδικία ευρύτατης κλίμακας». Το 2012 μιλώντας για «κουλτούρα γενικευμένης ανομίας» στην Ελλάδα έθιγε το θέμα της ουσιαστικής αμφισβήτωσης της αρχής της πλειοψηφίας και τη συνέδεε με την αντίληψη για αλλαγές που θα επιβάλλονταν με την «εξοικονομολογική απόκτηση δύναμης» και την κατάκτηση της κοινωνίας σε ομάδες συμφερόντων, τη συνεχιζόμενη λογική και τη διάλυση κάθε έννοιας γενικού συμφέροντος. Έναν χρόνο αργότερα εντόπιζε το αίτιο της γοητείας του γερμανού πολιτειολόγου του ναζισμού

Ο Σταύρος Τσακυράκης

Καρλ Σμιτ σε ορισμένους κύκλους της Αριστεράς όχι σε αντικειμενική επιστημονική εκτίμηση της φιλοσοφικής του θεώρησης, αλλά στην έχθρα του προς τη φιλελεύθερη δημοκρατία. Παρόμοιες παρεμβάσεις για τη δημοκρατία, την πολιτική, την ελευθερία του λόγου, τα ανθρώπινα δικαιώματα, συντεταγμένες σε λόγο ευθύ και σαφή, δίχως περιλήψεις και προσποθήσεις θα βρει κανείς

πολλές στο μεταθανάτιο βιβλίο του, το οποίο αξίζει αναμφίβολα να διαβαστεί ως τεκμήριο ελεύθερης γνώμης – και χρονικό των καιρών.

Το βιβλίο του Σταύρου Τσακυράκη «Δικαιοσύνη. Η ουσία της πολιτικής» θα παρουσιαστεί στις 8 Μαΐου, στις 7.30 μ.μ., στο Πόλις Art Café (Πεσμαζόγλου 5, Αίθριο Στοάς Βιβλίου).

ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΣΑΚΥΡΑΚΗΣ

Δικαιοσύνη. Η ουσία της πολιτικής

Εκδόσεις Μεταίχμιο, 2019, σελ. 352, τιμή 17 ευρώ

ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΣΑΚΥΡΑΚΗΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Η ΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111

9789604511111